

טבת התשע"ו

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
"ויגש אליו יהודה"
לפרשת ויגש (על פי שיעורים של הרב שמעון גולן והרב יעקב פילבר)

1. להם יכולת לוותר ולמחול... כי כמוך כפרעה - ויש בך הכח למחול מצד המלך."
 6. מסכת גיטין (דף נו):
 "וכדאיתא... בעת שאמר רבן יוחנן בן זכאי לאספסינוס: שלמא לך מלכא, הקפיד (אספסינוס) הרבה ואמר לו: מחייבית קטלא דלא מלכא אנא וקרית לי מלכא."
 7. "אור החיים" שם:
 פשט הכתוב הוא כי דבר ידוע הוא כי מנהג המלכים ישבו לפניו גדולי המלכות ושריהם ויועציהם, והיה אם בא איש על דבר משפט או דבר מאת המלך, לא יעמוד בהפסק בין המלך ושריו היושבים ראשונה במלכות, וחץ לעגול יעמוד ושם ידבר, וכמו כן היה מדבר יהודה עד עתה, ואח"כ ויגש אליו פירוש שנכנס לפניו ממחיצתו ועמד בין המלך ובין השרים כדי שלא ישמעו דבריו לזולת המלך... וחילה פני המלך שיתרצה לו לדבר ביחוד אליו... וחילה פניו שלא ימהר להתכעס על אשר שואל כזה ואינו מהמוסר... כי דרך זה יעשוהו גדולים השוים בגדר גדולה זה לזה, לא עבד לאדונו, והוא אומרו בעבדך...
 8. מדרש בראשית רבה (צג ו):
 "ויגש אליו יהודה - ר' יהודה ר' נחמיה ורבנן. ר' יהודה אומר: הגשה למלחמה, היך מה דאמר (שמואל ב י): ויגש יואב והעם אשר עמו למלחמה. רבי נחמיה אומר: הגשה לפיוס, היך מה דאמר (יהושע יד): ויגשו בני יהודה אל יהושע לפייסו. רבנן אמרי: הגשה לתפלה, (מלכים א יח): ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלקי."
 9. מדרש תנחומא (פיסקא ה):
 "אמר ליה יהודה ליוסף: תדע שמתחלה לא באת עלינו אלא בעלילות. בתחילה אמרת לנו מרגלים אתם. שניה אמרת לראות את ערות הארץ באתם. שלישית גביע גנבתם - אני נשבע בחיי אבי הצדיק ואתה נשבעת בחיי פרעה הרשע. אם אני אוציא חרבי מנרתיקה אמלא כל מצרים הרוגים. אמר לו יוסף:

1. בראשית פרק מד פס' יד-ז :
 וַיָּבֹא יְהוּדָה וַאֲחִיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עֹדְנוֹ שָׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אַרְצָה. וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַלֹּא יִדְעֶתֶם כִּי נִחַשׁ יִנְחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי. וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מָה נֹאמֵר לְאֲדֹנָי מִה נִדְבָר וּמָה נִצְטָדֵק הָאֱלֹקִים מִצָּא אֶת עֹן עַבְדֶּיךָ הֲנֵנוּ עַבְדִּים לְאֲדֹנָי גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ. וַיֹּאמֶר (יוֹסֵף) חֲלִילָה לִי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא יְהִי לִי עַבְד׃ וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל אֲבִיכֶם.
 2. בראשית פרק מד פס' יח :
 וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדָבָר נָא עַבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאַל יַחַר אַפְךָ בְּעַבְדְּךָ כִּי כְמוֹךָ כִּפְרָעָה.
 3. הרב שמעון גולן:
 המעיין...יבחין בנקל כי מי שחילק את התורה לפרקים, שאיננו כידוע מבני ברית, ראה ב"גישה" זו של יהודה המשך ישיר לדו שיח החותם את הפרשה הקודמת, ולכן לא התחיל כאן פרק חדש אלא המשך את מהלך הענינים. לא כן גישת המסורה, ושני "עדים" לשוני בגישה: הראשון - הפסקה על ידי פרשה סתומה (ס) המהווה אות וסימן לתחילתו של קטע חדש. השני - חלוקה לפרשה חדשה לענין קריאת התורה.
 4. האברבנאל במקום:
 "מה ענין זאת ההגשה, והלא יהודה היה מדבר עמו קודם זה ולפניו היה עומד, ומאין ניגש ואנה ניגש? ומה ענין אמרו 'באזני אדני', כי בהיותו מדבר עמו היה (ממילא) מדבר באזניו?
 5. המלבי"ם במקום:
 "כי תחילה היו הטענות לפני כל הניצבים שם, כדרך המשפטים שיתמצעו בו כל השופטים שהיו עם יוסף בהשפטו, ועתה ניגש אליו לבדו ויאמר בי אדני - דרך בקשה, ידבר נא עבדך דבר - היינו רק דבר אחד, לא הצעת דברים לזכות דרך משפט, כי חסד אני שואל, ורק באזני אדני, לא באזני השופטים שעומד, כי אין

18. בראשית מ"ד ל'- לא':
 "ועתה כבואי אל עבדך אבי והנער איננו איתנו, ונפשו
 קשורה בנפשו. והיה כראותו כי אין הנער ומת
 והורידו עבדך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה"
 19. בראשית מ"ד לבי':
 "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא
 אביאנו אליך וחטאתי לך כל הימים"

אם תוציא חרב מנרתיקו אני כורכו על צוארך. אמר
 ליה יהודה: אם אפתח את פי אבלע אותך. אמר ליה
 יוסף: אם תפתח פיך אני סותמו באבן."

10. רמב"ן על הפסוק אֲדֹנָי שָׁאֵל אֶת עֶבְדֹּו לְאֹמֵר הֲיֵשׁ
 לָכֶם אָב אוֹ אָח (י"ט):

"לא ידעתי טעם לאריכות דברי יהודה בספור מה
 שהיה כבר ביניהם... אבל יש בסתר דבריו שהיה
 מעשה הגביע תחבולה מאתו להעלים, כי למה
 יבקש לראותו על כרחם? וכך אמרו בבראשית רבה:
 אמר לו יהודה: תדע לך שבעלילה באת עלינו. כמה
 מדינות ירדו ליקח אוכל, כלום שאלת אותם כמו
 ששאלת לנו? שמא בתך אנו מבקשים או אחותנו
 אתה מבקש? יאמרו כי זה היה נרמז בדבריו."

11. הרב אליהו מזרחי שם:

"אבל ממאמר פי כְּמוֹךְ כְּפָרְעָה אין ללמוד שדיבר אליו
 קשות אלא על פי מדרשו, ודילמא אינו אלא כפשוטו
 שהוא למעלה וחשיבות. גם לא ממאמר הֲיֵשׁ לָכֶם אָב
 אוֹ אָח, שאמרו: מתחילה בעלילה באת עלינו... שזה
 אינו על פי מדרשו, אבל לפי פשוטו יתכן לפרשו על
 דרך החמלה כדפירש הרמב"ן (בפרוש ראשון)."

12. רש"י על פי כְּמוֹךְ כְּפָרְעָה:

כי כמוך כפרעה - חשוב אתה בעיני כמלך זה פשוטו.
 ומדרשו: סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה
 ע"י זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. דבר אחר:
 מה פרעה גוזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה אף
 אתה כן, וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינד
 עליו. דבר אחר: כי כמוך כפרעה - אם תקניטני
 אהרוג אותך ואת אדוניך."

13. בראשית נ ט"ו:

"ויראו אחי יוסף כי מת אביהם, ויאמרו לו ישטמנו
 יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו."
 "אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם, כי רעה גמלוך,
 ועתה שא נא לפשע עבדי אלקי אביך "אבל אשמים
 אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו
 ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת."

14. בראשית מ"ד ט"ז:

האלקים מצא את עוון עבדיך.

15. בראשית ל"ז כ"ד:

"ויקחוהו ושליכו אותו הבורה... וישבו לאכול לחם"

16. מדרש משלי:

אמר ר' יהושע בן לוי: לא נמשכו עשרה הרוגי מלכות
 אלא בחטא מכירתו של יוסף

17. בראשית מה' א':

"ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא
 הוציאו כל איש מעלי, ולא עמד איש אתו בהתודע
 יוסף אל אחיו"